

JONG
LEREN

stichting
confessioneel
onderwijs

JL.nu

april 2019

PERSONEELSBLAD VAN STICHTING JONG LEREN

Kom in beweging!

Energizers:
meer energie en plezier
Inspirerende voorbeelden
van collega's

Reiziger bij Op Stoom

Leernetwerk
bewegingsonderwijs
uit de startblokken

Beweging

Je zou haast weer in de schoolbanken willen zitten, als je ziet hoe ‘beweeglijk’ kinderen tegenwoordig les kunnen krijgen. En er ook nog beter of sneller door kunnen leren! In deze editie van JL.nu geven we een doorkijkje wat er op onze scholen wordt gedaan aan bewegend leren en beweging tussen de lessen door, met energizers.

Over beweging gesproken; er is de afgelopen jaren veel veranderd in de onderwijswereld. Het is alweer tijd om onze strategische beleidsagenda te actualiseren, zodat we in kunnen blijven spelen op de huidige en toekomstige maatschappelijke ontwikkelingen.

We nodigen iedereen daarom uit om hierover mee te denken; wat zou je willen blijven doen, wat zou je niet meer willen doen of wat zie je graag veranderen binnen Jong Leren? Graag tot 28 mei en/of 19 juni!

SYTSKE, PAUL EN JOHN

Korte berichten

Met demonstratie in Haarlem heeft Jong Leren haar stem laten horen!

Een groot deel van onze stakende leerkrachten was op vrijdag 15 maart aanwezig bij de landelijke staking op het Malieveld, maar circa 80 leerkrachten hebben op eigen initiatief een demonstratie in de binnenstad van Haarlem georganiseerd. Om juist ook regionaal onze stem te laten horen. We stonden met zeker 80 vrouw/man sterk voor Haarlem CS. Met spandoeken, demonstratieborden en leuzen roepend. Rene Jonker, leerkracht van De Paradijsvogel en ICT-er, vertelde wat ons dwarszit. “Iedereen heeft wel eens te maken met hoge golven. Dan ga je kopje onder en kom je weer boven. Maar wij krijgen steeds grotere en hogere golven te verwerken. Denk aan de verschillende niveau’s per groep, de werkdruk, het tekort aan vakleerkrachten. We proberen boven water te blijven, maar steeds meer leerkrachten verzuipen. Vandaag fluiten we daarom Arie Slob terug. We willen een tsunami voorkomen. Daarom laten wij van ons horen!”

Noortje Thissen

leerkracht groep 4,
Aloysiusschool

7 vragen aan...

1. Wat was je eerste (bij)baan?

Zaterdaghulp bij Bakker Rijkenberg in Haarlem. Ik heb daardoor nog steeds een grote liefde voor vers brood, van een echte bakker.

2. Wie was je favoriete leraar en waarom?

Absoluut meester Van der Plas! Ik had deze meester in groep 4 en dat was feest. Hij had een grote snor, veel humor en kon fantastisch uitleggen.

3. Van welke sociale media maak je gebruik?

Facebook en Instagram. Veel juffen en meesters in mijn tijdlijn, dus op die manier zie ik veel van andere scholen.

Colofon

JL.nu is een uitgave van Stichting Jong Leren. **Concept en realisatie:** TextArt, Heerhugowaard. **Redactie:** Heleen Broerse, Paul Bronstring, Esther van Dokkum, Sytske Feenstra, Nadine de Keijzer, Alma Pereboom, Annette Schaak, Arthur Snaauw, Ria van der Scheer, John van Veen. **Fotografie:** Esther van Dokkum e.a. **Vormgeving:** Studio Martin Rasch, Opmeer.

Lisettes web/apptip

Lisette Neijzen is ICT-medewerker bij Stichting Jong Leren. Op deze plek in JL.nu geeft zij iedere keer een interessante of leerzame web- of apptip.

Ken jij Digi-doener? Digi-doener is een project van FutureNL. Iedere week bieden zij gratis lessen aan met digitale doe-dingen voor groep 1 t/m 8. De lessen vragen niet veel voorbereiding, zijn altijd gekoppeld aan een ander vak, dragen bij aan de ontwikkeling van 21e-eeuwse vaardigheden en kunnen meestal gegeven worden zonder het gebruik van computers. :-). Het is gewoon een kwestie van doen! Kijk snel op <https://futurenl.org/digi-doener>.

Gezien op social media:

4. Waar mogen we jou voor wakker maken?

Mijn kinderen zijn inmiddels 7 en 3, dus de gebroken nachten zijn voorbij. Ik slaap nu eigenlijk liever lekker door, maar, als het dan echt moet, op vakantie met de tent naar Frankrijk, daar kom ik mijn bed wel voor uit.

5. Waar haal jij inspiratie vandaan?

Ik luister graag naar wat de kinderen willen doen, ik geloof dat kinderen dan veel meer betrokken zijn. Zij zijn dus mijn grote inspiratiebron. Verder bedenk ik zelf graag nieuwe dingen en ben ik ook gek op Pinterest.

6. Welke onderwijsinnovatie verrast jou?

Ik ben groot fan van 4x Wijzer. Sinds

wij hiervoor hebben gekozen ligt voor mij de nadruk op de middagen.

De kinderen staan aan, komen met allerlei plannen, leren door te doen en de thema's zijn geweldig. Op deze manier werken vind ik echt feest!

7. Wat weten veel mensen niet van jou?

Ik ben graag creatief bezig. Ik ben gek op (grafische) vormgeving en ontwerp kaarten, liefst met allerlei soorten papier. De uitnodigingen voor de verjaardagen van mijn kinderen maak ik zelf. Mijn droom is om hier ooit nog eens een eigen bedrijfje in te starten, wel naast mijn werk voor de klas, hoor!

Anne Niehe

Directeur, Bommelstein, Nieuw-Venep

Even Appen met

Anne, we hoorden dat jij een stabureau hebt. Hoe kwam je daarop?

Ik kreeg last van mijn rug, spit, en zitten kostte mij moeite. Jong Leren heeft toen de bedrijfstherapeut ingeschakeld. Zij adviseerde mij dit bureau, om zo het staan en zitten af te wisselen.

Dus je zit nu veel minder en werkt voornamelijk staand?

Ja, wanneer ik in overleg ben met anderen zit ik. Werk ik op mijn computer dan sta ik. Dat bevalt mij uitstekend! In het kader van duurzame inzetbaarheid kan ik het iedereen aanraden.

Heeft dit al navolging gekregen bij andere medewerkers binnen de stichting?

Dat weet ik niet. Er hangt natuurlijk wel een prijskaartje aan: zo'n 800 à 900 euro. Dat komt doordat er een motortje in zit, waarmee je het tafelblad in hoogte kunt verstellen.

Toch een aanrader?

Ja, want van een hele dag zitten word je ontzettend moe! Dat geldt ook voor de kinderen. Omdat er hoge tafels over waren van een andere school zijn die nu in elk lokaal neergezet. De kinderen hebben de keus om per toerbeurt staand aan zo'n hoge tafel te werken. Zo komen we tegemoet aan hun bewegingsbehoefte.

Energizers: meer energie en plezier!

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat bewegen niet alleen belangrijk is voor de gezondheid, maar ook voor het leervermogen. Een energizer is een korte opdracht die ervoor zorgt dat de klas even in beweging komt, waardoor nieuwe energie loskomt en de concentratie verbetert. Daarnaast is zo'n energizer natuurlijk ook gewoon leuk! We vroegen jullie of jullie energizers inzetten (ja!) en zo ja, welke. Op deze pagina's een paar inspirerende voorbeelden:

Heleen Broerse, De Graankorrel:

The Daily Mile - een kwartiertje rennen!

"Een heel eenvoudig, maar effectief concept dat toegepast kan worden op elke school. Op de dagen dat een klas geen gym heeft, rennen of joggen de leerlingen samen, in hun eigen tempo, een rondje om de school of om de vijver." www.thedailymile.nl

**Sanne Heijma,
St. Franciscus Haarlemmerliede:**

Sneeuwballen

"Schrijf opdrachten op losse papiertjes, laat de kinderen daar 'sneeuwballen' van maken en deze, op het moment dat jij 'Het sneeuwt!' roept, door de klas of over het schoolplein gooien. Laat de leerlingen op zoek gaan naar een sneeuwbal, de opdracht maken en, op jouw teken 'Het sneeuwt!', weer weggooien. Deze energizer kun je voor rekenen, woordenschat, spelling en lezen gebruiken."

Bart Griekspoor werkt sinds dit schooljaar als gymnastiekleerkracht bij alle scholen van Jong Leren in Aalsmeer. Dat maakt hem een echte reiziger. Hij leert ons hoe belangrijk bewegen is. In deze rubriek laat Bart zien hoe zijn week eruit kan zien.

Maandag

Na een enerverende dag lesgeven heb ik zin om mijn hoofd leeg te maken. Ik ga naar de sportschool of doe mijn best in de keuken. Koken is een van mijn hobby's. Voordat ik het onderwijs in ging, ben ik acht jaar lang pannenkoekenbakker geweest!

Dinsdag

	UITSLAGEN	STAND	TEAMS	VRIJWIL
				G P
1			DCG Riksv 1	19 46
2			HBC 1	19 45
3			IVV 1	18 35*

Ik speel in het eerste elftal van HBC in Heemstede. Afgelopen seizoen zijn wij gepromoveerd naar de derde klasse en ook dit jaar zijn wij ambitieus en gaan we voor het kampioenschap. Op dinsdagavond wordt er daarom altijd fanatiek getraind.

Woensdag

Deze dag staat in het teken van ontspannen en tijd voor leuke dingen. Ik spreek af om naar de bioscoop te gaan, duik even de sportschool in of kruip achter de Playstation voor een potje Fortnite, om in de belevingswereld van de leerlingen te blijven ;).

Donderdag

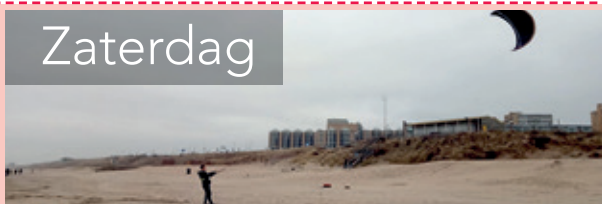
Ook op donderdag is het een druk programma. Op tijd eten en dan naar de voetbalclub voor een goede training. Daarna kan er even ontspannen worden en nemen we een drankje in de kantine.

Vrijdag

Het weekend luid ik goed in. Ik doe dan vaak wat leuks met mijn vriendin of mijn vriendengroep. Een typische vrijdagavond is een filmpje pakken, bowlen of naar het café.

Zaterdag

Onlangs ben ik begonnen met een nieuwe hobby: kitesurfen. Door het koude weer en mijn onervarenheid ga ik nog niet de zee op. Wel oefen ik, bij een juiste windkracht, met de kite op het strand van Zandvoort. Ook houden we ervan om op zaterdag een wandeling te maken met de hond.

Zondag

Wedstrijddag! Alles staat in het teken van de wedstrijd die op het programma staat. Goed stevig ontbijten en op tijd naar de vereniging. Een overwinning wordt vaak nog 'even' gevierd in de kantine. Ook de avond staat in het teken van voetbal (Studio Voetbal) en daarna lekker bankhangen.

Letter Hinkelen: bewegend leren spellen

Op basisschool Het Mozaïek in Nieuw-Venep zijn de kinderen zelfs tijdens de spellingles regelmatig in beweging: het Letter Hinkelen. De leerkrachten Nathalie Moens en Annemieke van Hoogdalem zijn heel enthousiast en vertellen er graag over.

Hoe kwamen jullie op dit idee?

Nathalie: "Ik zag het op de site van Letter Hinkelen. Ik deelde mijn idee met Annemieke en ook zij was enthousiast. Toen hebben we onze directeur gevraagd of we het mochten aanschaffen. Inmiddels wordt dit spel in meerdere groepen gebruikt."

Kun je vertellen hoe het eruitziet, Annemieke?

"Ja, het zijn tegels met letters erop. Niet alleen de letters uit het alfabet, maar bijvoorbeeld ook de tweetekenklanken. En dan zijn er ook nog de zogenaamde tussenstationnetjes: wanneer de afstand tussen de opeenvolgende letters te groot is, maken de kinderen gebruik van deze blanco tegels. Zo hinkelen of springen zij een woord. Soms geven wij, als leerkracht, de opdracht om een bepaald woord te springen. Een andere keer bedenkt de springende leerling een woord dat de andere kinderen moeten raden. Of wij leggen de letters ou en au neer en dan moet de springende leerling aangeven met welke letters het woord geschreven wordt."

En de kinderen zijn ook enthousiast, Nathalie?

"Ja, want zij ervaren het meer als een spel en minder als leren. Bovendien werken zij nu eens niet enkel in werkboekjes. Belangrijk is ook het element bewegen dat erin zit. Dat zie je niet zo vaak bij de huidige methoden en daardoor is dit Letter Hinkelen echt een verrijking."

Jullie raden het iedereen aan?

Annemieke: "Jazeker, alhoewel het spel niet goedkoop is. Je kunt het natuurlijk ook zelf maken, maar de tegels die wij hebben zijn wasbaar en bovendien voorzien van een anti-sliplaag. Dat is toch echt wel heel handig."

Wordt het Letter Hinkelen nu veel ingezet?

Nathalie: "We moeten het spel natuurlijk wel met meerdere groepen delen. En het neemt behoorlijk veel ruimte in beslag. Maar vooral in de groepen 3, 4 en 5 wordt het Letter Hinkelen heel regelmatig ingezet."

Ook enthousiast geworden?

Kijk dan op www.letterhinkelen.nl.

Daar vind je meerdere filmpjes
en diverse tips om dit spel in te zetten.

Woordweb Welke woorden spraken voor jou?

Wij geven ruimte
Wij dagen uit
Wij leren samen

- NIEUWSGIERIG
- RESPECT
- VERTROUWEN
- INSPIREREN
- ONTMOETEN
- VAKMANSCHAP
- MEESTERSCHAP
- KENNIS
- DELEN
- VERNIEUWEN
- AMBITIE
- DOELEN
- KRACHT
- TALENT
- VEILIG
- LEF
- INNOVATIE
- CREATIEF
- ONDERNEMEN
- DOEN
- BEWEGING
- FOCUS
- NETWERK
- ONDERZOEK
- KEUZES
- VRIJHEID
- VERBINDEN
- OMGEVING
- ONTWIKKELEN
- CREËREN
- EXPERIMENT
- LEIDERSCHAP
- STUREN
- PASSIE
- ZIEN
- TOEKOMST
- LUISTEREN
- INTUÏTIE
- DOORZETTEN
- MINDSET
- POSITIVITEIT
- INLEVEN
- JEZELF BLIJVEN
- HUMOR

Vanaf de start van Jong Leren in 2016 hebben we medewerkers gevraagd aan te geven welke woorden uit ons woordweb hen aanspreken. Dit keer is het woord aan een van de bestuurders van Jong Leren, Sytske Feenstra, die reflecteert op deze rubriek en de opbrengst ervan.

ASSOCIATIES

In elke school hangt een bord met onze werkprincipes, met op de achtergrond de woordweb-woorden.

Deze woorden zijn de associaties die we hadden bij onze werkprincipes; ze kwamen ter sprake tijdens een van de eerste bijeenkomsten na de fusie, bij het vaststellen van onze werkprincipes en de kern van onze organisatie.

KERNWOORDEN

De meest gekozen woorden in deze rubriek zijn:

lef, beweging en passie. Ik moet zeggen dat ik dit wel mooie woorden vind, die echt goed passen bij onze organisatie. Deze woorden hoor je ook terug in het filmpje dat we naar aanleiding van de personeelsdag in oktober hebben gemaakt (zie: www.jl.nu), waarin medewerkers vertellen waarom zij graag bij Jong Leren werken. Ook valt me op dat het **'ervaren van ruimte'** bijna door iedereen wordt genoemd. Ruimte voelen om samen met je collega's het onderwijs beter te maken en om jezelf voortdurend te blijven ontwikkelen als onderwijsprofessionaal.

RUIMTE

Wij geven, als bestuur, ruimte aan de passie voor onderwijs en leren. We sluiten ons aan bij de beweging van 'onderop'. En we dagen jullie graag uit om lef te tonen, nieuwe dingen uit te proberen, uit je comfortzone te komen, maar ook om zaken die niet goed gaan aan de orde te stellen, zodat we er met elkaar van kunnen leren en kunnen bijstellen.

EIGENAARSCHAP

Veel van onze scholen werken aan de vormgeving van eigenaarschap binnen hun onderwijs. Eigenaarschap, in de vorm van 'weten wat en waarom je iets gaat leren' en keuzes in 'wanneer je iets gaat leren en hoe je het gaat leren', speelt hierin een cruciale rol, omdat eigenaarschap een bijdrage levert aan alle 21e-eeuwse vaardigheden. Immers, energieke inzet kun je alleen verwachten van mensen die zich eigenaar voelen van wat zij aan het doen zijn. Het gevoel van: hier sta ik achter, hier zet ik me voor in, dit gaat over mij, hiervoor ben ik gemotiveerd. Dat geldt voor leerlingen, leraren, schoolleiders en bestuurders. Eigenaarschap is de sleutel. En dat vraagt **passie, beweging en lef.**

AFSLUITING

Mijn terugblik op het woordweb is de afsluiting van deze rubriek. Het is leuk om te zien dat de boodschap die wij als bestuur voor ogen hadden (regie pakken: je krijgt de ruimte en we dagen je uit deze te pakken) in ieder geval wordt gesteund en wordt uitgedragen door de deelnemers van deze rubriek. Als bestuur zullen we hierop blijven sturen en deze ruimte blijven geven.

Grej of the day

Collega's, deze keer geen verhaal over hoe ik naar de onderwijswereld kijk. Neen, deze column wijd ik aan een nieuwe onderwijsvorm. Nou ja, dat is dan wel weer wat aangedikt, het is een onderwijsconcept geboren in Zweden en ik ben er razend enthousiast over.

Is een column de plek daarvoor of moeten hier louter kritische noten gekraakt worden? Daar ben ik toch al niet echt van, maar goed. Ik gun mezelf de ruimte, hier iets over mijn nieuwe ontdekking te schrijven. Kort gezegd, het onderwijsvuur ging weer aan, ik werd geïnspireerd en nu voel ik me geroepen dit met jullie te delen.

Wat is 'Grej of the day'? Grej is Zweeds voor 'een ding'. Grej of the day (GOTD) zijn dagelijkse microlessen gebaseerd op hints, feiten, nieuwsgierigheid, het maken van connecties en herhaling. Een 'magic micro lesson' duurt 8-10 minuten. De lessen kunnen gaan over mensen, plaatsen of gebeurtenissen. Het doel van GOTD is om interesse te wekken bij kinderen, hen aan te zetten tot onderzoek, de nieuwsgierigheid te prikkelen en de interactie tussen de driehoek leerkracht-leerling-ouder(s) te vergroten.

Waar komt dit vandaan? Zoals ik al schreef uit Zweden, het is daar nu verplichte kost geworden. GOTD begon in 2009 in het noorden van Zweden. Leerkracht Mikael Hermansson wilde zijn manier van lesgeven veranderen en deed literatuuronderzoek naar de hersenen en hoe mensen het meest effectief leren. Het resultaat was GOTD.

Waarschijnlijk denk je dat dit het zoveelste dingetje in het onderwijs is. Ik wil je uitdagen de tijd te nemen om op YouTube te zoeken naar: Grej of the day, Mikael Hermansson, TEDxBinnenhof. Kijk naar deze bevlogen collega. Mocht je er iets mee willen, op Prowise staan een heleboel GOTD klaar voor jullie. Ik ben benieuwd!

Geïnspireerde groet, Kees Kloost

SAMEN BOUWEN AAN GOED ONDERWIJS

Kom in beweging!

De Paradijsvogel en 't Venne (foto pag. 13) hebben een speeltoestel dat spelen, ontdekken en sporten combineert en kinderen fysiek uitdaagt.

Inleiding

“Bewegend leren is een ontwikkeling die steeds meer zichtbaar wordt op de scholen van Jong Leren.

En dat juichen we toe, want leerlingen die mogen bewegen tijdens het leren, onthouden beter en leren makkelijker.”

Aan het woord is Ivanka van Dijk, beleidsmedewerker onderwijs bij Jong Leren.

“Bewegend leren is geen speerpunt in onze huidige strategische beleidsagenda (SBA), maar wie weet wordt het dat wel in de volgende SBA.” In de huidige SBA staat wel dat ‘leerkrachten en teams de ruimte hebben om te experimenteren en innoveren binnen de onderwijsvisie van de school.’

Ivanka: “Mogen bewegen is voor alle leerlingen belangrijk. Gelukkig zien onze leerkrachten dat ook! In onze scholen zien we bijvoorbeeld vaak activiteiten van Met Sprongen Vooruit in de les, een didactisch rekenprogramma voor groep 1 tot en met 8, waarbij veel bewegen wordt tijdens het rekenen. En in veel groepen maken leerkrachten gebruik van energizers om kinderen na stilzitten weer even op te frissen voor een volgend programmaonderdeel. Ik vind het prettig te zien dat bewegen op onze scholen niet meer beperkt is tot buitenspelen en de gymles, maar dat lichte fysieke inspanning steeds meer verweven wordt met onderwijsinhoud.”

De theorie

Op de site wij-leren.nl, een kennisplatform voor het onderwijs, is meer informatie te vinden over de onderzoeken naar de effecten van bewegend leren.

Dat bewegen een positieve invloed heeft op het leren werd in de Verenigde Staten aangetoond door het programma Physical Activity Across the Curriculum

(PAASC). Met anderhalf uur per week bewegend leren, verbeteren de prestaties van basisschoolleerlingen op het gebied van rekenen, lezen en schrijven.

In Nederlands wetenschappelijk onderzoek zijn positieve effecten gevonden van het programma Fit & Vaardig op school. Het gaat hier om matig tot intensieve bewegingen die gecombineerd worden met automatiserings- en herhalingsopdrachten van taal en rekenen. Voorlopige resultaten, gebaseerd op metingen gedurende twee jaar, laten zien dat direct na fysiek actieve taal- en rekenlessen kinderen meer gericht zijn op hun taak.

Ook laten de metingen zien dat fysiek actieve taal- en rekenlessen de reken- en spellingvaardigheden van leerlingen verbeteren. Beweging waar je goed bij moet nadenken, zoals complexe vormen van beweging of bewegen in een uitdagende omgeving, heeft meer verbetering tot gevolg dan simpele fysieke activiteit. Het onderzoek geeft nog geen inzicht in welk type beweegactiviteiten de beste resultaten opleveren, en hoe lang of hoe intens deze moeten worden uitgevoerd.

Laat je hersenen **niet zitten**

Ivanka verwijst ook naar de onderzoeken van de Nederlandse hoogleraar neuropsychologie **Erik Scherder**. "Dat bewegen goed is voor het leervermogen blijkt ook uit de onderzoeken van Erik Scherder, die in begrijpelijke woorden weet uit te leggen wat bewegen met je brein doet en wat voor effect dat op je leren heeft."

Ook **Karolina Weijers**, leerkracht van groep 7 van de Aloysiuschool, noemt Erik Scherder. "Hij heeft veel artikelen geschreven over wat bewegen met je brein doet, los van je lijf, je vaten etc. Kinderen blijken bewegend veel beter te leren. Op de meeste scholen zitten kinderen nog netjes achter de tafeltjes te luisteren naar de juf of de meester, daar mag dus nog wel wat meer beweging in."

Erik Scherder is hoogleraar neuropsychologie aan de *Vrije Universiteit Amsterdam*. Hij is bekend van de *Universiteit van Nederland* en van *De Wereld Draait Door*.

Een van zijn succesboeken is *'Laat je hersenen niet zitten'*. Daarin zegt hij dat steeds duidelijker uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat lichaamsbeweging niet alleen ons lijf maar ook ons brein in conditie houdt. *'Laat je hersenen niet zitten'* beschrijft wat er gebeurt als je beweegt, wat de invloed is op je hersenen.

Als kinderen bewegen stimuleert dat de delen van de hersenen die zorgen voor een optimale verstandelijke ontwikkeling. Als kinderen bijvoorbeeld sporten worden ze slimmer. Toch worden kinderen wereldwijd steeds minder actief.

De praktijk

Meer bewegen **in de klas**

Chantal Bokhorst en **Daphne van Dillewijn** staan respectievelijk voor groep 3 en 4. "Bewegend leren heeft veel overlap met rood leren. Daarin zit al heel veel bewegen en lekker doen." De Graankorrel werkt sinds 2017 volgens het 3D-principe, gebaseerd op de theorie van **Human Dynamics** dat kinderen 3 verschillende manieren hebben in leren: 3 verschillen in het leerproces, 3 verschillen in onderwijsbehoeften en 3 verschillende intelligenties. "3D-onderwijs houdt rekening met de verschillende leerstijlen van leerlingen. We geven die leerstijlen kleuren. Als je geel leert, wil je graag uitleg en verdieping voordat je iets gaat doen en werk je het liefst alleen. Je kunt ook blauw leren, dan werk je graag met iemand samen om te sparren. Bij rood leren wil je graag iets doen, zien wat er gebeurt. Je leert dan in een groepje, maakt gebruik van materialen en spelletjes en overlegt veel over een opdracht. Het leuke aan 3D-onderwijs is dat kinderen zelf mogen kiezen hoe ze leren. Maar we dagen ze natuurlijk ook uit om andere manieren te proberen."

Inspiratie uit Finland

Meer bewegen **buiten de klas**

Vakleerkracht gym **Eugenie Krijger** nam vorig jaar deel aan een studiereis naar Finland. "Een groot verschil tussen Finland en Nederland is de hoeveelheid ruimte in en om de scholen, die gebruikt kan worden voor verschillende activiteiten.

Finse kinderen hebben veel meer ruimte om hun boeltje op te pakken en op een andere plek in de school te gaan leren. En als kinderen meer ruimte krijgen, letterlijk en figuurlijk, vertaalt zich dat ook in het gedrag van kinderen. Ze gaan daar ook veel meer naar buiten om dingen te ontdekken. Lesstof die hier in Nederland in het klaslokaal vanuit een boek worden geleerd, wordt daar veel meer in de praktijk ervaren."

Finse kinderen gaan na elk uur een kwartier naar buiten om te bewegen. Eugenie: "Ook buiten hebben ze dus veel meer ruimte dan wij. Er is minimaal één sportveld en er zijn grote speeltoestellen. En overal waar je komt zijn freerunbanen. Zowel de inrichting van de schoolpleinen als het ontwerp van de speeltoestellen dagen uit om te bewegen. Ik vind dat ook Nederlandse kinderen veel meer naar buiten zouden moeten gaan en dan ook echt even in beweging zouden moeten komen. De schoolpleinen in Nederland zijn vaak minimaal ingericht en er is weinig materiaal, waarmee kinderen echt kunnen bewegen, daar wordt te weinig in geïnvesteerd. Terwijl je kinderen juist fysiek moet uitdagen tot complexere vormen van bewegen, omdat uit onderzoek blijkt dat dit veel meer effect heeft op het leervermogen dan een simpele fysieke activiteit, zoals rondrijden met een kar."

Snapshots

1 Mariaschool - Op de Mariaschool krijgen alle kinderen drie gymlessen per week. Het nieuwe klimrek is het helemaal!
2 KC De Molenwerf - De kinderen van groep 3 zoeken al rennend woorden op het plein. Daarna schrijven ze deze met stoepkrijt over. **3 Triade** - De leerlingen uit groep 4 leren bewegend klokkijken. **4 Stafkantoor** - Tijdens het eerste CvB-diner stond ook de beweegbehoefte van kinderen op het gespreksmenu. **5 St. Theresiaschool** - Schaatsen voor het goede doel Stem in de Stad (daklozenopvang in Haarlem). De kinderen haalden € 2.257,55 euro op. **6 De Reiger** - Buiten rekenen. Kinderen pakken in duo's een envelop met daarin vier getalkaartjes. Deze worden eerst samen op volgorde gelegd en dan met stoepkrijt opgeschreven. Daarna doen ze de kaartjes weer in de envelop, brengen deze terug en pakken een nieuwe envelop. **7 De Ark (Heemstede)** - Een spellingsrace op het plein door groep 5. **8 De Polderrakkers** - Groep 4 oefent klokkijken in 5 minuten. Ze tekenen grote klokken op het plein. Daarna springen ze in 5 minuten over de klokken.

Ook bij de BSO's waarmee Jong Leren samenwerkt is er veel aandacht voor beweging. Bij Op Stoom trekken 'Reizigers' van BSO naar BSO en van school naar school. Bekapt en bezakt met een aanstekelijke passie én een kofferbak vol inspirerende spullen.

Brigitta Huigsloot, Reiziger bij Kinderopvang Op Stoom:

“Drie jaar geleden kwam Op Stoom op mijn pad en werd ik, naast mijn werk als natuurpedagoog binnen kinderopvang en onderwijs in Amsterdam, natuurreiziger. Op Stoom is een van de weinige organisaties die met de eigen specialismen van mensen werkt. Ik vind het fantastisch hoe ik mijn liefde voor de natuur kan doorgeven. Ik mag doen waar ik goed in ben.”

Op reis naar BSO's en scholen

“Het Reiziger zijn vraagt veel zelfstandigheid, weten wat je komt brengen en goed overleg met collega's. Bij Op Stoom reis ik elke week voor drie middagen naar een andere BSO. We gaan altijd op natuursafari, hoe het weer ook is. Bij Op Stoom kunnen de kinderen kiezen uit verschillende activiteiten. Ik heb daardoor alleen kinderen mee die echt mee willen. Die kinderen kiezen echt voor de natuur, dat motiveert enorm. 'Op Stoom op school' is een serie van vier lessen of langer onder schooltijd. Bij een school die met leerpleinen werkt, verzorg ik het leerplein natuur. Afhankelijk van de locatie kijk ik wat ik kan ondernemen in de natuur. Dat hoeft niet altijd het bos te zijn, onder een stoeptegels vind je ook natuur! Ik ben meerdere keren bij basisschool Opmaat en BSO Sarabande in Nieuw-Vennep geweest. Ik ga daar naar een mooi laantje met boompjes of naar de sloot.”

Anders kijken

“Ik koppel activiteiten altijd aan seizoenen en thema's. Kleuters zijn snel enthousiast. Ik begin met een verhaal en dan gaan we op avontuur in de natuur. De oudere kinderen zijn meer op onderzoeken gericht, waarbij de microscoop wordt gebruikt.

Tijdens de natuursafari's merk ik dat kinderen leren meer details te zien van de natuur. Het tempo ligt lager dan normaal. We kijken anders en ervaren de natuur van dichtbij. Terug op school zijn ze vol van wat ze hebben gezien. Ze vertellen het aan hun ouders of gaan zelf op onderzoek uit. Een kind zei eens: “Ik heb de mooiste dag van mijn leven.” Daar doe ik het voor.”

Zaadjes planten

“Het reizen vind ik nog steeds heel leuk. Iedere dag gaan er kinderen mee op natuursafari en iedere dag is anders. Als kinderen de natuur

beleven en ervaren doet dat heel veel met hun zintuigelijke ontwikkeling. Ook met de diepere laag van natuurbesef en ontspanning. Er gaan vaak gevoelige en ook soms beweeglijke kinderen mee. In de natuur worden ze rustiger. Ik combineer de natuur met pedagogiek en plant figuurlijke zaadjes. De kinderen krijgen mee hoe geweldig de natuur is en hebben daar later als volwassenen profijt van. Dat maakt mijn werk heel mooi.”

Is **zitten** is het nieuwe

Aukje van Ruiten,
vakleerkracht bewegings-
onderwijs en leerkracht
groep 1-2 en 6 Het Mozaïek

"Ik denk dat het heel ongezond is dat we steeds meer stilzitten. Dit gebeurt niet alleen op school, maar zeker ook daar-

buiten. Dat blijkt ook wel uit de vele onderzoeken waaruit naar voren komt dat kinderen steeds minder buitenspelen en meer achter een scherm zitten. Natuurlijk bewegen kinderen constant tijdens de lessen bewegingsonderwijs. Maar ook in mijn reguliere groepen zitten kinderen vrijwel nooit langer dan 20 minuten stil. Een energizer tussendoor en dan weer verder met het volgende vak. Op onze school bewegen kinderen sowieso al veel. We werken klasdoorbrekend, waardoor kinderen per vak wisselen van lokaal. Ik vind het ook goed als kinderen bewegend of spelend leren. Dat gebeurt hier op school ook. Ik heb bijvoorbeeld een collega die tafels oefent met een handklap spel. Zo link je reguliere vakken heel eenvoudig aan bewegen."

**Carolina Weijers, leer-
kracht Aloysiusschool:**

"Dit is natuurlijk een heel harde stelling, maar ik denk wel dat we allemaal veel meer kunnen bewegen, zowel volwassenen

als kinderen. Als leerkracht loop je veel rond, het is geen zittend beroep, dus ik denk dat wij het over het algemeen goed doen. Maar als de werkdag voorbij is en de kinderen naar huis zijn, zit ik best veel. Op die momenten zou ik misschien nog wat vaker in beweging kunnen komen. Ik denk dat kinderen op school ook wel voldoende bewegen, maar dat ze thuis toch eerder kiezen voor gamen of tv kijken. Ouders hebben het vaak druk en vinden het wel prima als een kind een uur achter de computer zit. Dat is jammer."

roken?

Marco de Witt, bestuurssecretaris Jong Leren:

"Je merkt gewoon aan je lichaam dat je stijf wordt als je de hele dag zit. Ik heb een stabureau en een bureaufiets en wissel zittend en staand werken

regelmatig af. Na twee uur zittend werken probeer ik altijd een half uur of een uur te staan. Ik ben die bureaufiets zo'n twee jaar geleden gaan gebruiken, omdat ik klachten kreeg in mijn onderrug. Mijn collega's maken er geen gebruik van. Zij hebben er geen behoefte aan of vinden het lastig werken op een bureaufiets, qua concentratie. Maar ik merk zelf echt verschil nu ik minder vaak zit. Ik ben niet zo stijf meer aan het eind van de dag."

Nick Moritz, leerkracht St. Theresia:

"De stelling vind ik wat kort door de bocht, maar veel zitten is niet goed voor je. Vanaf de eerste dag van het schooljaar is bewegen bij mij in de klas dan ook een item. Naast leerkrachten ben ik fitnessinstructeur. Ik ver-

tel mijn leerlingen dat ik mij door sporten fit en zelfverzekerder voel. Ik geef graag het goede voorbeeld door tijdens de instructie of het voorlezen door de klas te lopen en in de pauzes doe ik mee met een spel van de kinderen. Tussen de lessen door doen we energizers, ik laat de kinderen met de tafelsommen meebewegen via een tool in Gynzy (bukken, springen, draaien, dansen) en met woordflitsen laat ik ze meespringen op de klanken voor technisch lezen."

Hans Ettema, directeur Jong Geleerd:

"Ik werk hier pas sinds deze week. Op mijn vorige school, de Antoniuschool in Nieuw-Vennep, had ik collega's die The Daily Mile ingevoerd hadden. En dat zie je eigenlijk binnen de hele stichting gebeuren, dit soort initiatieven. Even bewegen, even dansen,

even andere energie aanspreken dan het denkvermogen. Ik geloof daar zelf ook wel in. Leerkrachten zijn ook voor zichzelf op zoek naar manieren om meer te bewegen. Ik zie vaak dat het bureau van de leerkracht niet meer voor de klas staat, maar aan de zijkant. Dan moet je dus achter je bureau vandaan komen om alle kinderen te kunnen zien. Dat zijn eenvoudige aanpassingen in het lokaal die het mogelijk maken om nog actiever voor de klas te staan."

Leernetwerk Bewegingsonderwijs uit de startblokken

Enkele vakdocenten hebben aangegeven behoefte te hebben aan meer contact met collega's om informatie en ervaringen te kunnen delen. De LIDO-projectleiders kregen de opdracht om een leernetwerk op te starten.

Projectleider Femme Verberk: "In diezelfde periode namen vakdocenten gym Wouter van Rooijen en Eugenie Krijger deel aan een studiereis naar Finland. Deze reis werd verzorgd door Yalp, een bedrijf dat buitenspeeltoestellen maakt en met name 'freerunnen' op het schoolplein promoot. Na deze reis is er contact geweest tussen de projectleiders en Wouter en Eugenie over de behoefte aan een leernetwerk Bewegingsonderwijs binnen de stichting Jong Leren. Eugenie heeft de rol van trekker van dit netwerk op zich genomen."

Wat is de rol van de netwerktrekker?

"De leden van het netwerk zijn samen verantwoordelijk voor de inhoud. De trekker neemt de organisatie voor zijn of haar rekening", licht Femme toe. "Denk hierbij aan het plannen van de bijeenkomsten. De projectleiders LIDO ondersteunen de netwerktrekkers waar mogelijk."

De eerste bijeenkomst, hoe pak je dat aan?

"Ik heb alle gymdocenten gemaild om ze op de hoogte te brengen van de start van het netwerk en gevraagd wie er interesse had om deel te nemen", vertelt Eugenie. "Eind januari was de eerste bijeenkomst. Deze stond in het teken van kennismaken: Welke collega's zitten er aan tafel? Welke ervaring hebben zij? Wat hopen zij uit het netwerk te halen? Wat kunnen zij in het netwerk brengen?"

En wat zijn de vervolgstappen?

Eugenie: "Een volgende stap is het inrichten van een online platform op het intranet, zodat de communicatielijnen kort zijn. Elk leernetwerk stelt eigen doelen vast. Voor het leernetwerk Bewegingsonderwijs is dit kennis delen met betrekking tot de 12 leerlijnen, beoordelen, en conflict oplossen. Later dit jaar organiseren we een borrel in de hoop dat er meer collega's aansluiten en we een stappenplan kunnen maken voor andere doelen, zoals collegiale intervisie, gezamenlijk volgen van studiedagen, taakurenbeleid etc. Het leernetwerk blijft bestaan zolang er behoefte is aan samenwerking."

Jaap Kralt, locatieleider en leerkracht groep 7-8a De Kameleon

"Mijn lievelingsboek uit mijn jeugd is

Mijn school was op nog geen minuut lopen van mijn ouderlijk huis in Lisse. Ik herinner me middagen waarop ik zo snel mogelijk naar huis wilde om te lezen. Later speelde ik dan delen van het verhaal na met mijn vrienden.

Snuf de hond, het boek, maar eigenlijk de serie boeken, vond ik geweldig. Het beleven van de avonturen van Tom en zijn vrienden, daar helemaal in wegdromen, heerlijk vond ik dat.

Een hobby, een passie, sporten, een vrijwilligersfunctie, dit doen jouw collega's na schooltijd:

Manon Bouman, onderwijsassistent bij KC De Molenwerf in Heemstede, doet dit jaar voor het eerst mee met de Vierdaagse van Nijmegen. Manon keek twee jaar geleden naar de tv-beelden van de Vierdaagse. "Ik dacht dat ik deze inspanning nooit zou kunnen leveren. Ik was voor het eerst sinds lange tijd blessurevrij, maar de Vierdaagse lopen stond nog ver van mij af."

Afgelopen zomer begon het toch te kriebelen. "Ik was al aan het wandelen van het station

naar school en terug en vond dat ik mij maar in moest schrijven", vertelt Manon. "Op de inschrijfdatum zat ik om 9.00 uur achter mijn laptop en even later was mijn inschrijving voor 'Via Vierdaagse', een programma voor Vierdaagse-debutanten, een feit."

Manon traint twee keer doordeweeks en in het weekend loopt ze een lange wandeling van 20 kilometer. Ook bij slecht weer. Manon: "Ik weet dat het altijd meevalt als je eenmaal onderweg bent." Ze heeft de meeste routes in de omgeving van haar woonplaats Alphen aan de Rijn gelopen en breidt haar wandeltrainingen nu uit naar de mooie routes van de NS, wandelingen van station naar station.

Manon: "Ik wandel alleen, maar tijdens georganiseerde wandeltochten, zoals in Egmond en straks de Bloesemtocht, ontmoet ik veel andere wandelaars."

Bewegen voor kinderen is belangrijk

Manons collega's zijn allemaal op de hoogte, maar de kinderen in haar groep zijn nog te jong om meer te willen weten over haar plannen. Manon: "Ik vind bewegen voor de kinderen belangrijk en besteed hier als het even kan aandacht aan in mijn lessen. Het automatiseren van de rekenles doe ik bijvoorbeeld met filmpjes, waarbij de kinderen veel moeten bewegen."

We wensen Manon veel wandelplezier en succes met de Vierdaagse toe!

'Snuf de hond' van Piet Prins."

Dit 'wegdromen' is overigens nog steeds een voorwaarde voor mij bij het kiezen van leesboeken voor ontspanning. Ik stimuleer kinderen op school om kritisch te zijn bij het kiezen van een boek. Mijn meester in de vijfde klas (groep 7) las ook graag boeken voor waarin avonturen worden beleefd. Ik herinner me een dag waarop de

meester de uitslag van een verhalenwedstrijd bekendmaakte. De winnaar mocht een dag naar Utrecht om daar allemaal leuke dingen te doen samen met andere prijswinnaars. De meester had voor deze gelegenheid speciaal een gouden griffel gemaakt. Ik won de wedstrijd en herinner me vooral de complimenten van de meester én van de

directeur. Hoe fijn is het om als kind even in het zonnetje te worden gezet. Als leerkracht probeer ik bij elk kind iets speciaals te ontdekken en hier de tijd voor te nemen. Je geeft een kind zoveel mee als je oprecht een talent herkent en hier aandacht aan besteedt. Een open deur, maar belangrijk om te blijven benoemen, denk ik.

Energy Battle stimuleert milieubewustzijn

De Franciscusschool (Haarlemmerliede) en de Antoniuschool Ridderspoorstraat (Nieuw-Vennep) zijn in 2018 de Energy Battle aangegaan met vijf andere Haarlemmermeerse scholen. Hoewel zij met hun besparingen van respectievelijk 16% en 12% niet konden opboksen tegen de winnaar (42% besparing) heeft het hen toch veel gebracht.

De Energy Battle bleek een technisch hoogstandje te zijn: de organisatoren hebben op meterstand-niveau de resultaten moeten monitoren. Behalve zoveel mogelijk energie besparen, is vooral het leren van en met elkaar een belangrijk doel.

Doe de deur dicht "Onze leerlingen hebben hun uiterste best gedaan om te bezuinigen op energie. Daarnaast is gewerkt aan gedragsverandering. En niets is moeilijker dan dat!", aldus Gerke Nijenhuis, directeur van De Franciscusschool. "Groep 7-8 heeft in de

Afspraken op de Franciscusschool:

• Buitendeuren dicht	GROEP 7-8
• Verwarming laag of uit	HANDHAaft
• Licht uit	DEZE
• Computers en digibord uit	AFSPRAKEN

andere groepen spreekbeurten verzorgd over energie, besparen en duurzaamheid. Zelfs de ecologische voetafdruk is berekend en de licht- en luchtkwaliteit in onze lokalen is gemeten. We zorgen voor gescheiden afval en hergebruiken papier als kladpapier, als het even kan. Ik ben blij om te zien dat alle leerlingen positief en enthousiast zijn over duurzame energie, zoals zonnepanelen en LED-verlichting."

Het licht mag echt uit Hans Ettema, directeur Antoniuschool: "Behalve aan het doel van de Energy Battle hebben onze leerlingen hard gewerkt aan hun 21e-eeuwse vaardigheden: kritisch en creatief denken, probleem oplossen, communiceren en samenwerken. Daar kregen ze ook veel energie van. Onze inspanningen zijn vooral gericht op bewustwording. Zes Powerrangers uit groep 7 en 8 zijn met een leerkracht aan de slag gegaan. Zij organiseerden 'Licht-uit wedstrijden' in de klas, spraken leerkrachten en kinderen aan op het uitzetten van PC's en digiborden, verzorgden presentaties en posters en organiseerden een Warme truiendag. De school heeft lespakketten (NMCX) over energie ingezet en in februari 2019 zonnepanelen aangeschaft. We hebben een monitor in de hal hangen, dus we zien hoeveel energie we opwekken en dus besparen. We hadden al een jaar duurzame, zuinige verlichting, dus ons energieverbruik is niet erg hard gedaald. De bewustwording is echter wel flink gegroeid!"

Maatregelen De aan de Energy Battle deelnemende scholen hebben gezamenlijk 23,3% vermindering van energiegebruik gerealiseerd. Dit staat voor 96.627 kWh, ofwel 54.217 kg minder CO₂ en ongeveer € 17.800 kostenbesparing. Het bespaarde bedrag wordt aan de deelnemende scholen gegeven om energiebesparende maatregelen mee te realiseren.

Pak jij de volgende 'open space'?

De laatste pagina van JL.nu staat open voor jou! Weet jij alles van omgaan met tieners, heb jij je verdiept in ICT in de klas, of wil jij je kennis delen over een ander onderwijsgerelateerd onderwerp? Mail dan een korte motivatie naar redactie@JL.nu waarom jij de volgende open space zou moeten vullen.

